

Pernille Wegener Jessen
Bent Ole Gram Mortensen
Michael Steinicke
Karsten Engsig Sørensen

Regulering af konkurrence i EU

4. UDGAVE

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Pernille Wegener Jessen, Bent Ole Gram Mortensen
Michael Steinicke, Karsten Engsig Sørensen
Reguleringen af konkurrence i EU

4. udgave, 2. oplag

© 2016 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf
er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt
uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Bo Helsted
Tryk: Ecograf, Højbjerg

Printed in Denmark 2017

ISBN 978-87-574-3535-1

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137
1123 København K

Telefon: 39 13 55 00
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	19
Kapitel I. Konkurrence og EU-retten	21
<i>Af Michael Steinicke</i>	
1. Den markedsretlige regulering og konkurrenceretten	21
2. Traktatens systematik	22
2.1. Reglerne rettet mod medlemsstaterne	23
2.2. Reglerne rettet mod virksomhederne	24
2.3. Grænseområderne	25
3. Den konkurrenceretlige regulering af det indre marked	27
3.1. Den sekundære regulering	27
3.2. Andre kilder end regulering	28
4. Informationssteder	29
Kapitel II. Introduktion til art. 101	31
<i>Af Karsten Engsig Sørensen</i>	
1. Indledning	31
2. Aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis	33
2.1. Aftaler	34
2.2. Vedtagelser i sammenslutninger	39
2.3. Samordnet praksis	40
3. Mellem virksomheder	44
3.1. Virksomhedsbegrebet	44
3.2. Myndighedsudøvelse og anden offentlig virksomhed	48
4. Påvirkning af samhandlen i EU	51
4.1. Kravet om påvirkning af handlen mellem medlemsstaterne ...	51
4.2. Den internationale udstrækning af art. 101	53
5. Konkurrencebegrænsning	55
5.1. Effektiv konkurrence	55
5.2. »Til formål eller til følge ...«	57
5.3. Mærkbarhedskravet (bagatelmeddelelsen)	58

5.4. Rule of reason	60
5.5. Accessoriske begrænsninger	62
6. Fritagelsesmuligheder i art. 101, stk. 3	64
6.1. Ændring af anmeldelsesinstituttet	65
6.2. Individuel fritagelse – de fire betingelser	65
6.3. Gruppefritagelsesforordninger	70
7. Konsekvenserne af overtrædelse	71
7.1. Ugyldighed	71
7.2. Forpligtelser og tilsagn	73
7.3. Bøde og erstatning	74
Kapitel III. Vertikale aftaler	77
<i>Af Pernille Wegener Jessen</i>	77
1. Indledning	77
2. Den konkurrenceretlige tilgang til vertikale begrænsninger. TEUF art. 101, stk. 1, og gruppefritagelsesforordningerne	80
2.1. TEUF art. 101, stk. 1	81
2.1.1. Områdebeskyttelse. Opdeling af markeder	82
2.1.2. Reeksportforbud ved salg til tredjelande	90
2.1.3. Prisbinding. Art. 101, stk. 1, litra a)	92
2.1.4. Økonomisk analyse?	97
2.1.5. Yderligere lempelser?	101
2.2. Gruppefritagelse	103
3. Konkurrencebegrænsningsbegrebet	107
4. Særlige aftaler, der kun i ekstraordinære tilfælde falder inden for art. 101, stk. 1	110
4.1. Agentaftaler	110
4.2. Franchising	115
4.3. Selektiv distribution	119
4.3.1. Kvalitative eller kvantitative selektive distributionssystemer	120
4.3.2. Kvantitative begrænsninger	126
4.4. Kommerciel vurdering?	129
5. Kritikken af de hidtil gældende gruppefritagelsesforordninger	131
Kommissionens respons herpå	131
5.1. Grønbogen om vertikale begrænsninger i EU's konkurrencepolitik	132
5.2. Kommissionens forordning 330/2010	133
5.3. Aftaler med bestemt opregnede formål – forordningens »hard core«-begrænsninger	138

5.3.1. Art. 4, litra a). Prisdiskrimination og selektive priser ..	140
5.3.2. Art. 4, litra b). Salgsrestriktioner	140
5.3.3. Modifikationer	141
5.3.4. Art. 4, litra c) og 4 litra d). Selektiv distribution: Aktivt og passivt salg. Krydsleverancer	142
5.3.5. Art. 4 e). Reservedele	142
5.4. Begrænsninger, der falder uden for fritagelsen	143
5.5. Inddragelse af gruppefritagelsen	144
5.5.1. Rfo 1/2003 art. 29, stk. 1. Inddragelse af gruppefritagelsen ved Kommissionens foranstaltning	145
5.5.2. Inddragelse af fritagelsen inden for en enkelt medlemsstats område	146
5.6. Gruppefritagelsesforordningens generelle uanvendelighed	146
6. Konklusion	147
Kapitel IV. Horisontale samarbejdsaftaler	149
<i>Af Karsten Engsig Sørensen</i>	149
1. Indledning	149
2. Vurderingen af horisontale samarbejdsaftaler	151
2.1. Aktuelle og potentielle konkurrenter	151
2.2. Grundprincipper for vurderingen efter art. 101, stk. 1	152
2.3. Fritagelse efter art. 101, stk. 3	155
3. Prisaftaler og aftaler om andre forretningsvilkår	155
3.1. Aftaler om salgs- og indkøbspriser	155
3.2. Aftaler om andre forretningsbetingelser	159
3.3. Aftaler om udveksling af informationer	160
4. Aftaler vedrørende produktion	162
4.1. Specialiseringsaftaler	164
4.2. Aftaler om rekonstruktion af branche	166
4.3. Aftaler om fælles normer og tekniske standarder	167
5. Forsknings- og udviklingssamarbejde	170
6. Samarbejde om salg og markedsføring	172
7. Joint venture-samarbejde	175
7.1. Joint ventures særegne karakter	175
7.2. Begrænsning af konkurrencen mellem joint venture-partnerne	178
7.2.1. Konkurrencebegrænsning som følge af etablering af joint venture	178

7.2.2.	Spill over-effekter på det marked, hvor joint venturet er aktivt	181
7.2.3.	Spill over-effekter på andre markeder	183
7.3.	Begrænsning af konkurrencen mellem joint venturet og joint venture-partnerne	186
7.4.	Virkning for udenforstående virksomheder	188
7.5.	Netværk af joint ventures	191
7.6.	Særlige bestemmelser	193
7.7.	Fritagelse	196
8.	Andelsselskaber	199
9.	Erhvervelse af minoritetsandele	203

Kapitel V. Aftaler om teknologioverførsel

Kommissionsforordning 316/2014

Af Bent Ole Gram Mortensen

1.	EUF-traktaten og immaterialrettighederne	207
2.	Licensaftalen og EU-konkurrenceretten	215
2.1.	Forholdet til TEUF art. 101	215
2.2.	Forholdet til TEUF art. 102	216
3.	Licensaftalen – generelt	218
4.	Gruppefritagelse. Udviklingen i regelgrundlaget	221
5.	Nærmere om Kfo316/2014. Gruppefritagelse for teknologioverførselsaftaler	224
5.1.	Aftalerne	224
5.1.1.	»Indgået mellem to virksomheder«	225
5.1.2.	Virksomhedsbegrebet	226
5.1.3.	»Overførsel« af teknologi	226
5.1.4.	Den overførte teknologi	227
5.1.5.	Afgrænsning af det relevante marked	229
5.1.6.	Konkurrerende eller ikke-konkurrerende virksomheder	232
5.1.7.	Gensidige ctr. ikke-gensidige aftaler	234
5.1.8.	Gruppefritagelsens varighed	234
6.	Kvalificerede begrænsninger (hard core-begrænsninger)	235
6.1.	Aftaler mellem konkurrenter	236
6.1.1.	Aftaler om prisfastsættelse på aftaleprodukterne	236
6.1.2.	Produktionsbegrænsninger	238
6.1.3.	Markedsopdeling og fordeling af kunder (salgsbegrænsninger)	238
6.1.3.1.	Markedsopdeling	238

6.1.3.2.	Salgsbegrænsninger (fordeling af kunder)	239
6.1.3.3.	Tilladte begrænsninger, jf. art. 4, stk. 1, litra c)	239
6.1.3.4.	Udnyttelse af egen teknologi mv.	241
6.2.	Aftaler mellem ikke-konkurrenter	241
6.2.1.	Aftaler om prisfastsættelse på aftaleprodukterne. Art. 4, stk. 2, litra a)	242
6.2.2.	Salgsbegrænsninger. Art. 4, stk. 2, litra b)	243
6.2.3.	Tilladte begrænsninger, jf. art. 4, stk. 2, litra b)	246
7.	Begrænsninger, der falder uden for fritagelsen	248
7.1.	Art. 5	248
7.2.	Art. 5, stk. 1	248
7.3.	Art. 5, stk. 2	250
7.4.	Andre gruppefritagelsesforordninger	250
8.	Inddragelse af gruppefritagelsen i konkrete tilfælde	251
8.1.	Art. 6	251
8.2.	Art. 6, stk. 2	251
8.3.	Art. 7	252

Kapitel VI. Misbrug af dominerende stilling

Af Pernille Wegener Jessen

1.	Indledning	253
2.	Virksomhedsbegrebet	256
3.	Dominerende stilling	257
3.1.	En eller flere virksomheder – kollektiv dominans	259
3.1.1.	Oligopolistisk markedsstruktur	261
3.2.	Faktorer af betydning ved vurdering af markedsdominans	262
3.2.1.	Markedsandel	263
3.2.2.	Andre faktorer	266
3.3.	Det relevante marked	267
3.3.1.	Det relevante produktmarked	270
3.3.2.	Det relevante geografiske marked	271
3.3.3.	Det relevante temporale marked	272
3.4.	En væsentlig del af det indre marked	273
4.	Misbrug	274
4.1.	Eksempler på misbrug	278
4.1.1.	Art. 102, stk. 2, litra a)	278
4.1.2.	Grove underbudspriser	280
4.1.3.	Art. 102, stk. 2, litra b)	283
4.1.4.	Art. 102, stk. 2, litra c)	288
4.1.5.	Art. 102, stk. 2, litra d)	293

5. Påvirkning af samhandelen	295
Kapitel VII. Procedure og håndhævelse: Forordning 1/2003	299
<i>Af Pernille Wegener Jessen & Michael Steinicke</i>	
1. Indledning	299
1.1. Forordning 1/2003 – systematik	301
1.2. 2001-moderniseringen af håndhævelsen af art. 101 og 102	301
2. Forholdet mellem EU-konkurrenceretten og national konkurrenceret	304
2.1. Umiddelbar anvendelighed	304
2.2. Anvendelsen og udformningen af national konkurrenceret ift. art. 101 og 102	304
3. Kompetencefordeling, beføjelser og uniformitet	306
3.1. Kommissionens kompetence	307
3.2. Nationale konkurrencemyndigheders og domstoles kompetence	309
3.3. Selvevaluering og beslutning om uanvendelighed	311
4. Undersøgellesbeføjelser	312
4.1. Kommissionens undersøgelseskompetence	312
4.2. Kommissionens kontrolundersøgelser	314
4.2.1. Kontrolundersøgelser hos virksomheder	314
4.2.2. Kontrolundersøgelser i private hjem	316
4.3. Medlemsstaternes undersøgelseskompetence	317
5. Konsekvenserne af overtrædelse	318
5.1. Bøde	318
5.2. Erstatning	321
5.2.1. Direktivet om erstatning for overtrædelse af konkurrencereglerne	322
Kapitel VIII. Fusionskontrol	325
<i>Af Karsten Engsig Sørensen</i>	
1. Indledning	325
1.1. Introduktion til emnet	325
1.2. Retskilderne	327
1.3. Danske regler om fusionskontrol	328
2. Anmeldelsespligtige fusioner	329
2.1. Fusionsbegrebet	330
2.2. Kontrolbegrebet	333
2.2.1. Enekontrol	334
2.2.2. Fælles kontrol	337

2.3. Selvstændigt fungerende joint ventures	342
2.4. Fællesskabsdimension	347
2.4.1. Deltagende virksomheder	349
2.4.2. Beregning af omsætning	350
2.5. Fusioner uden fællesskabsdimension	352
2.6. Det geografiske anvendelsesområde for FKF	354
3. Det relevante marked	356
3.1. Det relevante produktmarked	357
3.2. Det geografiske marked	360
4. Den materielle vurdering af fusionen	364
4.1. Fra dominanstest til vurdering af om den effektive konkurrence hæmmes betydeligt	364
4.2. Ikke-koordinerede virkninger	369
4.2.1. Skabelse og styrkelse af dominans	369
4.2.1.1. Markedsandel	370
4.2.1.2. Andre tegn på markedsstyrke	373
4.2.1.3. Aktuelle og potentielle konkurrenter	374
4.2.1.4. Aftagernes position	380
4.2.2. Ikke-koordinerede oligopoler	381
4.3. Koordinerede virkninger (kollektiv dominans)	383
4.4. Fusionens positive effekter	390
5. Betingede godkendelser	395
6. Accessoriske begrænsninger	402
7. Vurdering af samordning i joint ventures	408
8. Fusionsproceduren	413
8.1. Anmeldelsespligten	413
8.2. Første fase af fusionsproceduren	416
8.3. Anden fase af fusionsproceduren	417
8.4. Den forenklede procedure	419
Kapitel IX. Statsstøtte	421
<i>Af Pernille Wegener Jessen</i>	
1. Indledning	421
2. Statsstøtteproceduren	424
2.1. Eksisterende støtteordninger	425
2.2. Nye støtteforanstaltninger	426
2.2.1. Anmeldelsespligtige foranstaltninger	427
2.3. Ulovlige støtteforanstaltninger	428
2.4. Procedure for eksisterende støtte	429
2.5. Procedure for anmeldt støtte	430

2.6.	Procedure for ulovlig støtte	432
2.6.1.	Foreløbige retsmidler	432
2.7.	Tilbagebetaling af ulovlig støtte	433
2.8.	Interesserede parter	440
3.	Statsstøtteforbuddet i traktatens art. 107, stk. 1	445
3.1.	Støttebegrebet	447
3.2.	Støtte fra staten eller støtte, der ydes ved hjælp af statsmidler	458
3.2.1.	Staten og statsmidler	458
3.2.2.	EU-midler	462
3.2.3.	Private midler	463
3.2.4.	Støtte, der ydes på baggrund af medlemsstaternes lovgivning	464
3.3.	Selektivitet	469
3.3.1.	Virksomheder og produktioner	469
3.3.2.	Generelle og selektive foranstaltninger	472
3.4.	Støtte, der fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene, og som påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne	480
3.4.1.	Støtte, der fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene	481
3.4.2.	Støtte, der påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne	486
3.4.3.	De minimis-reglen	489
4.	Godkendelse af statsstøtte	491
4.1.	Eksportstøtte	494
4.2.	Driftsstøtte	495
4.3.	Investeringsstøtte	495
4.4.	Godkendelsesmuligheder	496
4.4.1.	Art. 107, stk. 2	496
4.4.2.	Art. 107, stk. 3	496
4.4.3.	Art. 108, stk. 2, 3. pkt.	497

Kapitel X. Offentlige virksomheder

Af Michael Steinicke

1.	Indledning	499
2.	Præsentation af bestemmelserne	500
2.1.	Terminologi	501
3.	Bestemmelsernes formål og opbygning	501
3.1.	Om anvendelsen af art. 106 og art. 37	501
3.2.	Det personelle anvendelsesområde	503

3.3.	Særligt om anvendelsen af art. 106	503
4.	Art. 106, stk. 1	504
4.1.	Begreber	504
4.1.1.	Særlige eller eksklusive rettigheder	504
4.1.2.	Tildelingen	506
4.1.3.	Virksomhed	506
4.1.4.	Offentlig virksomhed	508
4.2.	Anvendelsen af art. 106	508
4.2.1.	Efterspørgselsdoktrinen	509
4.2.2.	Krydssubsidiering	510
4.2.3.	Udvidelse af eneretten	510
4.2.4.	Essential facility	511
4.2.5.	Andre overtrædelser	513
5.	Art. 106, stk. 2	514
5.1.	Tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse	514
5.2.	Overdragelsesbegrebet	515
5.3.	Undtagelsen i art. 106, stk. 2	516
5.3.1.	Betingelser for undtagelse	517
5.3.2.	Særligt om økonomiske vilkår	517
6.	Art. 106, stk. 3	519
6.1.	Vedtagelse af direktiver og beslutninger	519
6.2.	Transparensdirektivet	521
7.	Statshandelsmonopoler	522
7.1.	Art. 37 – formål og funktion	522
7.1.1.	Kort om art. 37	522
7.2.	Vigtige begreber	523
7.2.1.	Statshandelsmonopol	523
7.2.1.1.	Stat	523
7.2.1.2.	Handel	524
7.2.1.3.	Monopol	524
7.2.3.	Mærkbarebegrebet	526
7.2.4.	Tilpasning af monopolet	527
7.3.	Foranstaltninger i strid med art. 37	527
7.3.1.	Generelt	527
7.3.2.	Diskrimination	527
7.3.2.1.	Det EU-retlige diskriminationsbegreb	528
7.3.2.2.	Medlemsstatens diskrimination	529
7.3.2.3.	Monopolets diskrimination	530
7.3.3.	Art. 37, stk. 2	530
7.3.4.	Særligt om art. 37, stk. 3	531

7.4.	Undtagelser fra art. 37	531
7.5.	Forholdet mellem art. 37 og EUF-traktatens øvrige bestemmelser	532
7.5.1.	Forholdet mellem art. 34 og statslige handelsmonopoler	532
7.5.2.	Forholdet til de øvrige traktatbestemmelser	533
8.	Anden regulering	534
8.1.	International regulering	534
8.2.	Dansk regulering	535
Kapitel XI. Liberaliserede sektorer		537
<i>Af Bent Ole Gram Mortensen</i>		
1.	Generelt på tværs af sektorer	538
1.1.	Hvilke sektorer behandles	542
1.2.	Faciliteter af særlig betydning	545
1.3.	Reguleringsmæssig baggrund	549
1.4.	Regulering af liberaliserede sektorer	552
1.4.1.	Eksklusivitet	553
1.4.2.	Krydssubsidiering	557
1.4.2.1.	Fra monopol til marked	558
1.4.2.2.	Samproduktion	561
1.4.3.	Opsplitning mellem konkurrenceudsat virksomhed og monopolvirksomhed mv.	565
1.4.4.	Adgang til netværk	569
1.4.4.1.	Direkte linjer	573
1.4.4.2.	Transit	574
1.4.4.3.	Kapacitetsudvidelse	575
1.4.5.	Forvaltning af netværket	576
1.4.5.1.	Unbundling	576
1.4.5.2.	Myndigheder	576
1.4.6.	Offentlige forpligtelser	577
1.4.6.1.	Forsyningspligtydelser	580
1.4.6.2.	Eksklusivitet og forsyningspligt	583
1.4.6.3.	Økonomisk kompensation	584
1.4.6.4.	Prisregulering	587
1.4.7.	Autorisationsordninger	588
1.4.8.	Gennemsigtighed	590
1.4.9.	Grænseoverskridende udveksling af ydelser	593
1.4.10.	Offentlige myndigheder	594
1.4.11.	EU's myndighedsniveau	597

1.4.12.	Reciprocitet	597
2.	Energi	599
2.1.	Elforsyning	602
2.1.1.	Den EU-retlige regulering	603
2.1.1.1.	Eldirektivet	604
2.1.1.2.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	606
2.1.2.	Autorisationsordninger	611
2.1.2.1.	Elproduktion	611
2.1.2.2.	Netværksforvalter	612
2.1.3.	Adgang til netværk	614
2.1.3.1.	Systemadgangsordningen	615
2.1.3.2.	Direkte linjer	616
2.1.3.3.	Grænseoverskridende forbindelser	616
2.1.3.4.	Transit	618
2.1.4.	Offentlige forpligtelser	618
2.1.5.	Teknisk harmonisering	621
2.1.6.	Gennemsigtighed	621
2.1.7.	Offentlige myndigheder	622
2.2.	Naturgas	624
2.2.1.	Den EU-retlige regulering	626
2.2.1.1.	Naturgasdirektivet	626
2.2.1.2.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	627
2.2.2.	Autorisationsordninger	628
2.2.2.1.	Netværksforvalter	629
2.2.2.2.	Unbundling	629
2.2.3.	Adgang til netværk	630
2.2.3.1.	Systemadgangsordninger	631
2.2.3.2.	Direkte linjer	634
2.2.3.3.	Transit	635
2.2.4.	Offentlige forpligtelser	635
2.2.5.	Teknisk harmonisering	636
2.2.6.	Gennemsigtighed	636
2.2.7.	Offentlige myndigheder	637
3.	Transport	639
3.1.	Luftfart	640
3.1.1.	Den EU-retlige regulering	642
3.1.1.1.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	646
3.1.1.2.	Bilaterale aftaler	649
3.1.1.3.	Prisregulering	650
3.1.2.	Autorisationsordninger	651

3.1.3.	Adgang til netværk	652
3.1.4.	Offentlige forpligtelser	655
3.1.5.	Tekniske normer	655
3.1.6.	Sikkerhed	657
3.1.7.	Gennemsigtighed	659
3.1.8.	Offentlige myndigheder	659
3.2.	Jernbane	660
3.2.1.	Den EU-retlige regulering	661
3.2.1.1.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	663
3.2.1.2.	Prisregulering	664
3.2.2.	Autorisationsordninger	665
3.2.2.1.	Unbundling	666
3.2.2.2.	Uafhængighed mellem stat og jernbanevirksomhed	666
3.2.3.	Adgang til netværk	666
3.2.3.1.	Adgang til andet end skinnerne	669
3.2.3.2.	Prisregulering	670
3.2.3.3.	Transit	670
3.2.4.	Offentlige forpligtelser	670
3.2.5.	Teknisk harmonisering	671
3.2.6.	Gennemsigtighed	673
3.2.7.	Offentlige myndigheder	673
4.	Kommunikation	673
4.1.	Telekommunikation	674
4.1.1.	Den EU-retlige regulering	675
4.1.1.1.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	677
4.1.2.	Autorisationsordninger	677
4.1.2.1.	Telefonnumre og radiofrekvenser	679
4.1.2.2.	Unbundling	680
4.1.3.	Adgang til netværk	681
4.1.3.1.	Adgangsdirektivet	682
4.1.3.2.	De almindelige konkurrenceregler	683
4.1.3.3.	Prisregulering	684
4.1.4.	Offentlige forpligtelser	685
4.1.5.	Teknisk harmonisering	687
4.1.6.	Offentlige myndigheder	688
4.2.	Post	689
4.2.1.	Den EU-retlige regulering	690
4.2.1.1.	Anvendelse af de almindelige konkurrenceregler	691
4.2.1.2.	Unbundling	693
4.2.2.	Autorisationsordninger	694

4.2.3.	Adgang til netværk	695
4.2.4.	Offentlige forpligtelser	695
4.2.4.1.	Prisregulering	696
4.2.4.2.	Enerettigheder	698
4.2.4.3.	Økonomisk kompensation	699
4.2.5.	Offentlige myndigheder	699
Kapitel XII. Offentlige indkøb		701
<i>Af Michael Steinicke</i>		
1.	Introduktion	701
1.1.	Historik og baggrund	701
1.2.	Formålet	704
1.3.	Beskrivelse af udbudsproceduren	705
1.4.	Kort om de øvrige direktiver	705
1.4.1.	Særligt om forsyningsvirksomhedsdirektivet	705
1.4.2.	Særligt om forsvarsdirektivet	706
1.4.3.	Særligt om koncessionsdirektivet	706
2.	Udbudspligt	707
2.1.	Ex-house opgaver	707
2.2.	Tærskelværdier	709
3.	Ordregivende myndigheder	710
4.	Forberedelse af udbuddet	712
4.1.	Generelt	712
4.2.	Specificeringen af opgaven	712
4.3.	Offentliggørelse	715
4.3.1.	Krav til offentliggørelsen	715
4.4.	Bestemmelse af opgavetyper	716
4.5.	Udbuddets dokumenter	717
4.6.	Elektroniske udbud	718
4.7.	Frister	718
5.	Kontrakttyper	719
5.1.	Rammeaftaler	719
6.	Udbudsformer	720
7.	Udvælgelse og tildeling	722
7.1.	Udvælgelse – procedurer og kriterier	723
7.2.	Tildeling – procedure og kriterier	726
7.2.1.	Unormalt lave bud	728
7.3.	Udvælgelse eller tildeling	729
7.4.	Særligt om ikke-økonomiske kriterier	730
8.	Undtagelser	732

8.1. Generelt	732
8.2. Forsvarsundtagelsen	733
8.3. Særligt om tjenesteydelser	733
8.3.1. Sociale og andre specifikke tjenesteydelser	733
8.3.2. Andre undtagelser for tjenesteydelser	734
9. Generelle principper	735
9.1. Ligebehandlingsprincippet	735
9.1.1. Forhandlingsforbuddet	735
9.1.1.1. Grundlæggende elementer	736
9.1.1.2. Særligt om prisen	737
9.1.1.3. Konkretisering eller forhandling	737
9.1.1.4. Lovlige forhandlinger	738
9.1.1.5. Muligheden for at foretage rettelser	738
9.1.2. Forbehold	739
9.1.2.1. Alternative bud	741
9.1.3. Teknisk dialog	744
9.1.4. Annulation	746
9.2. Gennemsigthedsprincippet	747
9.3. Andre principper	748
10. Udbud og konkurrencereglerne	749
10.1. Udbud og konkurrencereglerne	750
10.2. Udbud og statsstøttereglerne	751
11. Håndhævelse	752
11.1. Generelt	752
11.2. Klagenævnet for Udbud	753
11.3. Særligt om erstatning	754
12. Andre regler om offentlige indkøb	754
12.1. Generelt	754
12.2. Nationale regler	755
12.2.1. Tilbudsloven	756
12.2.2. Andre danske regler	758
12.3. Internationale regler	759
Doms- og beslutningsregister	761
Stikordsregister	777

Forord

Med denne fjerde udgave af Regulering af konkurrence i EU har det i lighed med tidligere udgaver været formålet at udarbejde en fremstilling, som dels belyser de traditionelle dele af konkurrenceretten – forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler, misbrug af dominerende stilling, reglerne om håndhævelse af disse bestemmelser, samt fusionskontrol – dels at foretage en beskrivelse af andre konkurrenceretlige fænomener, som i dag spiller en afgørende rolle for virksomheders og offentlige myndigheders adfærd på markedet. Formålet har været at skabe en temamæssig mere komplet fremstilling, som omfatter de fleste af de områder, som konkurrenceretsjuristen møder. På denne baggrund er de væsentligste dele af det offentlige konkurrenceforhold også inddraget i fremstillingen – forhold, som statsstøtte, liberaliseringen samt offentlige indkøb.

Da der er tale om et bredere fokus for fremstillingen end i traditionelle konkurrenceretlige værker, har det været afgørende for os, at hvert kapitel kan læses særskilt. På denne baggrund kan der forekomme overlap i de forskellige afsnit, selv om disse er tilstræbt holdt på et minimum.

Bent Iversen er efter eget ønske udtrådt som forfatter. Vi ønsker at takke ham for et godt samarbejde omkring de tre hidtidige udgaver.

Hvor der i teksten henvises til traktaterne, anvendes de nye artikelnumre. Det gælder også når der omtales ældre afgørelser, som blev afsagt på et tidspunkt, hvor nummereringen var anderledes, idet vi dog bibeholder de ældre numre, når der er tale om egentlige citater fra ældre domme eller beslutninger.

Der er kun i begrænset omfang medtaget materiale fremkommet efter d. 1. august 2015.

Ansaret for de enkelte kapitler påhviler alene de pågældende forfattere.

Forfatterne